

RÖVŞƏN PAŞAZADƏ

On yaşlı qaraşın bir oğlan ağacların arasında gizlənib on beş addım aralıda bilyard oynayanlara tamaşa edirdi. Bu yəniyyətə Bakının Sovetski məhəlləsində yaşayan dəllək Fərrux kişinin kiçik oğlu Əhməd idi. Əhməd anadangəlmə lal olsa da, lal-kar deyildi, eşitmə qabiliyyəti var idi. O, hər axşam, bir qayda olaraq, bilyard stolu qurulmuş açıqlığa gəlirdi və bura yığışan "ustalar"ın necə davrandığını kölgəlikdən xəlvətçə izləyirdi.

Bu yaxınlarda Əhmədin böyük qardaşı, Fərruxun sevimli oğlu Əlibala da "ustalar" sırasına keçmişdi. Nə üçün Əlibala Fərruxun sevimli oğlu sayılırdı? Yəgin ona görə ki, Əhməddən fərqli olaraq o, danışa bilirdi.

Demək olmaz ki, Əlibalanın hörməti Rafiq, Mirzə və Hacibala kimi məhəllənin bilyard "ustalar"ı qədər çox idi. Yox, həтта əksinə. Əlibala oyun vaxtı heç nədən özündən çıxar, rəqibləri ilə boş şey üstündə söz güleşdirər və tez-tez oyunun qaydalarını pozardı. Hamı onu "cırtqoz Əlibala" çağırırdı. Bütün bunlara baxmayaraq, Əlibalanın oyununa tamaşa edənlər onun şarları necə məharətlə tora saldığını görəndə heyran qalardılar. Əlibalanın elə uzun qolları və pianoçuların barmaqlarına oxşar (Fərrux kişinin arzusu oğlunu toy-larda qarmon çalan görmək idi) uzun nazik barmaqları var idi ki, ona çox hallarda əlverişli mövqe üçün stolun ətrafında fırlanmaq lazım gəlmirdi. Bundan əlavə, Əlibala oyun zamanı sinəsi ilə stolun üstünə yığılırdı, sifətini gündən ağarmış o yaşıl parçaya, az qala, yapışdırırdı. Bu da rəqiblərində əsəb, oyunu izləyənlərdə isə gülüş doğurardı. Heç nəyə fikir verməyən Əlibala şarları bu yolla dalbadal tora salaraq, rəqiblərinin çoxunu bir nəfəse məğlub edirdi. Misal var, düz deyirlər, adamın gerek bəxti gətirsin. Əlibalanın bəxti hər nədə gətirməsə də, bilyardda onunki yaman gətirirdi.

Bilyard stolu

Evdə Əlibalanın bilyarda aludə olduğunu bilən atası Fərrux kişi hər gün eyni sözləri yorulmadan deyirdi: "Ay bala, əl çək bu bilyarddan, bunun axırda bir xətası çıxacaq...". Əlibala atasına cavab qaytarmazdı, amma o biri gün yenə gecə düşənə qədər vaxtını o təkləmpalı ala-toran açıqlıqda keçirirdi. Fərrux kişi oğlunu danıyanda arvadı Məsməxanım dərin-dən "ah" çəkərdi. Çünki, vaxt var idi, Fərrux kişinin özünü də evdə tapmaq olmazdı. O, bütün günü dostları ilə nərd atardı, elə vaxtları olurdu ki, heç gecə də evə gəlməzdi. Amma getdi o günlər, keçmiş oldu. Son zamanlar yüksək təzyiqdən əziyyət çəkən Fərrux kişi məhəlləmizdə yaşayan başqa kişilərə daha qoşulmazdı, işdən sonra divanda uzanıb limonlu çayını içər, televizora baxardı.

Məhəlləmizdəki bilyard stolu hansısa qeyri-adi cazibə qüvvəsinə malik idi. Hər axşam qocadan tutmuş cavanına qədər, hamı onun başına yığışardı. Burada dünya siyasətindən başlayaraq qonşu məhəllədə yaşayan Süleymanın Moskvada tələblik illərində çəkdiyi keyflərə və futbol aləmində baş verən yeniliklərə qədər hər şeydən xəbər tutmaq olardı. Səhərlər isə bir ayağı şikəst olan yetmiş yaşlı Balakişi dayıdan başqa heç kəs olmazdı burada. Lal Əhmədin yaşlıları da ata-anadan xəbərsiz bura yığışardılar. Balakişi dayı "Kazbek" papirosunu füləyərək qıraqdan uşaqlara baxardı. Əhməd bədənə cılız olduğundan, çox vaxt heç kəs onunla oynamaq istəmirdi. Balakişi dayı Əhmədin könlünü almaq üçün kiya götürüb əsasına dirənərək onunla oynayır və bilərəkdən uduzardı. Balakişi dayının övladı olmadığından, o, Əhmədə xüsusi qayğı ilə yanaşardı.

Hamıya məlum idi ki, Balakişi dayı əlilliyə görə aldığı təqaüdlə yanaşı cüzi məvacib də almaqdan ötrü bilyard meydançasının təmizlik işlərini boynuna götürmüşdü. Əslində isə, o, evdə oturmamaq xətrinə vaxtını burada keçirirdi.

Həmişəki kimi axşamçağı məhəlləmizin kişiləri bilyard stolunun ətrafına yığışmışdı. Ağız deyəni qulaq eşitmirdi. Siqaret tüstüsü duman kimi ətrafı bürümüşdü. Əlibala qardaşına oyuna tamaşa etməyi icazə vermədiyindən, Əhməd həmişəki kimi təklidə ağacların arasında bardaş qurub bilyard meydançasına baxırdı. Əli-

Hekayə

bala yenə də öz oyun tərzində belini əyərək, dirsəklərini stolun kənarına dirəyərək şarları sərrast zərbələrlə dalbadal tora yuvarladırdı. Şarlar tora düşdükcə onun rəqibi Ramiz əsəbdən siqareti siqarete calayırdı. Qonşu məhəllədə yaşayan Ramiz oyundan qabaq Əlibala ilə mərc çəkmişdi ki, uduzsa əynindəki qara dəri pencyayını çıxarıb stolun üstünə qoyub gedəcək və bir daha Əlibala ilə bilyard oynamayacaq, Əlibala isə uduzacağı təqdirdə pencyayın dəyərində Ramizə pul ödəyəcəkdi və Ramiz olan yerdə əlinə kiy almayacaqdı. Bir sözlə, oyunun nəticəsindən asılı olmayaraq bu, onların axırıncı qarşılaşması olmalı idi.

Dəfələrlə oyun vaxtı aralarında mübahisə düşdüyünə görə hər iki tərəf belə qərara gəlmişdi.

Axşamçağı əsən sərin meh ağacların yarpaqlarını tərpedirdi. Yekə qəmbər daşı günortanın istisindən sonra əməlli-başlı soyumuşdu, ancaq üstündə oturan Əhməd heç bunu hiss etmirdi. Qardaşı Əlibala hesabda irəlində olduğundan Əhməd üçün onun yeri rahat idi. Ramiz isə, əksinə, Əlibalanın tora saldığı şarlardan sonra, sanki, canında üşütmə hiss edirdi. Bundan əvvəlki iki oyunun nəticəsinə görə hesab bərabər olduğundan bu üçüncü oyun həlledici idi. Stolun ətrafına bir xeyli məhəllə camaatı yığışmışdı.

Əlibalanın qələbə qazanması üçün iki şar kifayət idi. Novbə Ramizin idi. O, kiya götürüb şara vurdu. Şar stolun küncündən qayıdıb, fırlanaraq dayandı. Əlibala gülərək bunun cərimə şarı kimi hesaba alınacağına işarə etdi. Bundan lap cinlənən Ramiz:

- Nə dəli kimi sevinirsən? - deyə, hirs-lə soruşdu.

Əlibala onun əsəbdən qızarmış sifətinə baxıb:

- Kişi ol! Gəl bu başdan pencyayını çıxart qoy stolun üstünə! Camaat baxır, tez elə!!!

Ramiz:

- Sənin kişilikdən danışmağa haqqın yoxdur! Kişi oğlu olsaydın, atan məhəllənin kişiləri kimi axşamlar burada olardı. Evdə arvad kimi bozbaş bişirməzdi. Mənim sənə borcum yoxdur! - deyə, kiya stolun üstünə tulladı.

Atasının ünvanına Ramizin yağırdığı bu təhqiramiz sözlər Əlibalanı yaman tutdu. O yumruğunu düynləyib Ramizin üstünə şığımaq istədi. Amma ondan bədənə daha güclü və hündürboy olan Ramiz ayağını cəld bir hərəkətlə irəli atıb Əlibalanın qarnına tək vurdu. Əlibala ağırdan yerə diz çöküb, qarnından yapışdı, bir müddət beləcə bükülü qaldı, qalxa bilmədi. Ramiz gülümsəyərək nəşə deyirdi, amma Əlibala ağırdan heç nə eşitmirdi. Beynini yandıran yeganə fikir - nəyin bahasına olursa-olsun Ramizi cəzalandıрмаq idi.

Bu cür hallarda Balakişi dayı və oyuna tamaşa edən qonşular milisin gəlməyindən ehtiyatlanaraq, dava salanları ayıraraq qısa zamanda bilyard meydançasından uzaqlaşdırmağa çalışırdılar. İndi də elə oldu. Amma Ramiz siqaretini çəkərək, heç kimin sözüne məhəl qoymayaraq Balakişi dayı ilə höcətləşir, meydançanı tərki etmək istəmirdi.

Birdən Əlibalanın gözüne yerdə tozlanan uzun olmayan bir dəmir parçası sataşdı. O, öz-özlüyündə anlayırdı ki, indi Ramizlə yumruq davasına çıxsa bundan da betər döyülüb biabır olacaq. Odur ki...

Hamının başı qarışıq olduğunu gören Əlibala gözlənilmədən yerindən qalxıb, arxadan yaxınlaşaraq əlində bərk-bərk sıxdığı dəmir parçası ilə Ramizin başına zərbə endirdi. Aldığı zərbədən birtəhər olan Ramiz əlləri ilə başından yapışdı. Onun barmaqları arasından qan sızdırdı. Bir neçə nəfər Ramizin qolundan tutub onu yaxınlıqdakı skamyaya otuzdurdular.

Balakişi dayı Əlibalaya yaxınlaşıb tənqəfəs halda ona dedi:

- Ay köpək oğlunun balası, sən ney-nədin? İstəyirsən səni dama bassınlar?

Ramizdən yediyi tēpiyin ağrısı keçmədiyindən, Əlibalanın başında hər şey qatışmışdı. Bir an gözünün önündə ata-anasının sifətləri canlandı.

- Görəsən, Əhməd haradadır? - deyə, ürəyində özünə sual verdi. Birdən onunla üz bəzəyən ağlayan qardaşını gördü. Əlibala Əhmədi qucaqladı.

Haradansa uzaqdan vıyılılı sirena səsi gəldi. Səs getdikcə güclənirdi. Bir də gördülər ki, həmin vıyılılı signalını oxutduran milis maşını bilyard stolu qurulmuş açıqlı-

ğa girdi, tələm-tələsik yan alıb dayandı. Sirena səsi kəsildi. Əlibala başa düşdü ki, bunlar onun dalınca gəlirlər.

Maşından milis kapitanı və serjant düşdü. Kapitan Əlibalaya nəşə dedi. Kapitanın sifəti Əlibalaya tanış gəlirdi. Birdən yadına düşdü ki, bu Ramizin əmisi oğlu Cəfərdir. Ramiz həmişə dava-dalaş salanda bu Cəfərə güvəndiyindən özünü həyasızcasına aparırdı. Milis serjantı Əhmədi Əlibaladan ayırdı. Əlibala lal qardaşına nəşə demək istədi, amma daha bunun yeri deyil deyə düşündü və başını aşağı salıb, səssiz-səmirsiz milis maşınına mindi. Maşın tərpendi. Əhməd ağlaya-ağlaya maşının dalınca qaçırdı. Maşın böyük sürətlə məhəllədən uzaqlaşandan sonra Əhməd geri qayıtdı.

Balakişi dayı Əhmədin qolundan tutub Fərrux kişinin evinə yollandı. Baş verən hadisəni necə varda ona danışdı. Fərrux kişi diqqətlə Balakişini dinlədi. Balakişi dayı evi tərki etdikdən sonra Fərrux kişi Məsməxanıma nəşə dedi. Məsməxanım servanın siyirməsindən kiçik bağlama çıxarıb Fərrux kişiye verdi. Fərrux kişi evdən çıxanda Məsməxanım onun dalınca su atdı.

Axşam saat on ikini keçmişdi. Əhməd anası ilə qaranlıq otaqda oturub Fərrux kişinin yolunu gözləyirdilər. Həyətdən ayaq səsləri eşidildi. Əhməd tez qalxıb evin işiğini yandırdı. Gələn Fərrux kişi idi. O, içəri daxil olub, əlindəki bağlamayı - bayaq Məsməxanımın ona verdiyi həmin bağlamayı stolun üstünə atdı. Hamıya hər şey aydın oldu. Məsməxanım hönkür-hönkür ağlamağa başladı. Əhmədin ata-anası yatmışdı. O, həyətlərindəki darısqal anbarda nə isə axtarmağa başladı. Nəhayət istədiyini tapdı. Ağır dəmir çəlləyi arxasınca sürüyə-sürüyə düz bilyard stolunun yanına çəkib gətirdi. Ətrafa boylanıb, qaranlığa qərq olmuş açıqlıqda heç kəsin olmadığını əmin oldu. Çəlləyin ağızını açdı. Güc eləyib çəlləyi qaldırdı və içindəki lampa nöütünü stolun üstünə boşaltdı. Cibindəki kibritlə kağız parçasını yandıraraq stolun üstünə tulladı. Bilyard stolu od tutub yanmağa başladı.

Əhməd kənarında dayanıb göz yaşlarını silə-silə alovlanıb-yanan bilyard stoluna baxırdı.

1986-cı il

